

Nader onderzoek naar vleermuizen en steenmarter Kanaalzone, Hengelo

Definitief

Opdrachtgever:

Gemeente Hengelo
De heer G. Koekkoek
Postbus 18
7550 AA Hengelo Ov
T 074-2459876
I www.hengelo.nl

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB GOOR
Postbus 53, 7470 AB GOOR
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 37 77
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Project nr. 4977.1

Opgesteld door	Gecontroleerd	Datum
S. Boekhout	E. Veeman	4-11-2011

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
1.1 Aanleiding en doel.....	2
2. GEBIEDSKARAKTERISTIEK.....	3
2.1 Huidige situatie	3
2.2 Ruimtelijke ontwikkelingen	3
3. NATUURWETGEVING	4
4. METHODE VLEERMUISONDERZOEK	5
5. ONDERZOEKSRESULTATEN EN ANALYSE.....	6
5.1 Vleermuizen.....	6
5.2 Overige soorten	8
6. CONCLUSIE.....	9

LITERATUURLIJST

BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET

BIJLAGE 2: VERSPREIDINGSKAART VLEERMUIZEN

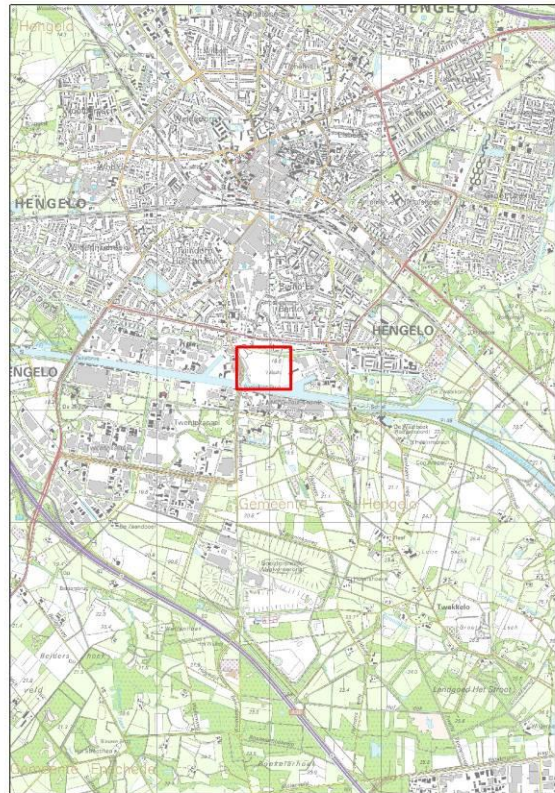
1. INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

In maart 2011 is een verkennend flora- en faunaonderzoek (quickscan) uitgevoerd aan de Kanaalzone in Hengelo. Dit betrof een onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat aanvullend onderzoek noodzakelijk is naar vleermuizen en steenmarter. In het voorjaar en (na)zomer van 2011 is dit aanvullende onderzoek naar deze soorten uitgevoerd.

Doel van het vleermuisonderzoek is om een beeld te krijgen van de aanwezige beschermde vleermuissoorten, om aan de hand hiervan uitspraken te doen over (mogelijke) effecten van de voorgenomen plannen en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Daarnaast is onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van de steenmarter in het plangebied. Onderliggende rapportage geeft de bevindingen weer van het onderzoek.

Figuur 1 geeft een overzicht van de ligging van het plangebied.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood vierkant).

2. GEBIEDSKARAKTERISTIEK

2.1 Huidige situatie

De Kanaalzone maakt op dit moment deel uit van het Storkterrein. Dit terrein wordt al een aantal jaren niet of nauwelijks meer gebruikt. Het plangebied, ongeveer 12 ha. groot, bestaat dan ook voor een groot deel uit braakliggend terrein. Dit braakliggende terrein bestaat uit grasland, riet en opschot van onder andere wilg. Verder is een deel verhard en is een klein deel in gebruik als opslag en als testlocatie voor windturbines. In het plangebied staan ten noordwesten bij de ingang een zestal populieren. Langs de Boekeloseweg staan een groot aantal verschillende boomsoorten (o.a. eik, beuk, els, plataan, hazelaar en wilg). In het zuiden staan twee solitaire eiken. De kade langs het Twentekanaal is beschoeid en heeft tot aan de beschoeiing een natuurlijke oever (tot vlak aan het wateroppervlak). In het zuidwesten is nog een kleine insteekhaven aanwezig met een loswal. Binnen het plangebied zijn verder drie gebouwen aanwezig, waaronder een kantoor en elektriciteitshuisje. Buiten het plangebied ligt ten noorden een groenstrook met de Berflobeek. In het plangebied is nu weinig tot geen verlichting aanwezig.

2.2 Ruimtelijke ontwikkelingen

Op termijn zal Stork Thermeq verplaatst worden van het centrum naar het plangebied. Binnen het plangebied wordt ongeveer 10 ha. bebouwd en al het opschot verwijderd. De zes populieren in het noordwesten blijven vooralsnog behouden. De overige bomen/ opschot binnen het plangebied zullen gekapt worden. De insteekhaven verdwijnt en omdat een klein gedeelte van de producten van Stork per water afgevoerd worden, maakt de huidige natuurlijke oever plaats voor een loswal. De drie gebouwen binnen het plangebied worden gesloopt. Het plangebied zal 's nachts niet worden verlicht, ook het water zal in de nieuwe situatie niet (extra) verlicht worden. Vanuit AkzoNobel, overzijde kanaal, wordt het water nu (gedeeltelijk) verlicht. De begroeiing langs de Boekeloseweg wordt op termijn gekapt. Hier zal een nieuwe weg gerealiseerd worden, inclusief een nieuwe brug. De groenstrook en de Berflobeek ten zuiden krijgen op termijn een opwaardering. Deze zone is in beheer van het waterschap en wordt mogelijk met de gemeente en/of Stork verder uitgewerkt. Beide ontwikkelingen vallen echter buiten het plangebied en zijn ook niet in het onderzoek meegenomen.

Foto's 1 t/m 3. Impressie van het plangebied.

3. NATUURWETGEVING

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendif en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en daarom is geen ontheffing nodig. Deze soorten zijn bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Zie bijlage 1 voor

een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora- en faunawet.

De Flora- en faunawet is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten.

4. METHODE VLEERMUISONDERZOEK

Om een beeld te krijgen van de aanwezigheid en verspreiding van beschermde vleermuissoorten, is in het voorjaar en de (na)zomer van 2011 een uitgebreid veldonderzoek uitgevoerd. Tijdens de veldbezoeken is ook gelet op de aanwezigheid van o.a. individuen, sporen en verblijfplaatsen van andere (strikt) beschermde soorten, zoals steenmarter. De veldbezoeken zijn uitgevoerd door dhr. V. de Lenne en mevr. S. Boekhout, beide ecologische adviseurs bij Eelerwoude in Goor.

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van vaste rust- en verblijfplaatsen, vliegroutes en belangrijke foerageergebieden. De veldbezoeken hebben plaatsgevonden in zowel de avonduren (start ruim voor zonsondergang tot ruim daarna) als de ochtenduren (tweede helft van de nacht). Er zijn in totaal vier veldbezoeken gebracht. Twee bezoeken in de kraamperiode (mei – juni) en twee bezoeken in de baltsperiode (augustus – september). Deze bezoeken zijn uitgevoerd onder voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden (droog, weinig wind en gemiddelde temperatuur van 15 °C) op de volgende data: 29 juni, 14 juli, 31 augustus en 15 september 2011.

Tijdens het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson D100 in combinatie met een Pettersson D240X. Hiermee kunnen de ultrasone geluiden die vleermuizen tijdens het vliegen uitzenden voor het menselijk gehoor hoorbaar gemaakt worden. Daarnaast is gebruik gemaakt van opname apparatuur. Het geluid van de vleermuis is opgenomen en geanalyseerd in het hiervoor speciaal ontworpen programma Batsound. Het vleermuisonderzoek volgt het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' dat in maart 2011 is geactualiseerd en door het Ministerie van EL&I is goedgekeurd. Voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek wordt dit protocol gehanteerd door het Netwerk Groene Bureaus, waarbij Eelerwoude is aangesloten.

5. ONDERZOEKSRESULTATEN EN ANALYSE

5.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

Tijdens de veldbezoeken zijn drie vleermuissoorten aangetroffen in en rondom het plangebied. Dit betroffen de gewone dwergvleermuis, de laatvlieger en de rosse vleermuis. Allen zijn in kleine aantallen passerend en jagend in het plangebied waargenomen. Bijlage 2 geeft de verspreidingskaart weer van de aangetroffen soorten.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is de meest algemene soort in Nederland en kan vrijwel overal worden aangetroffen. Ook in stedelijke omgeving is de gewone dwergvleermuis de meest algemene soort. Gedurende het hele jaar worden vooral gebouwen als verblijfplaats gebruikt. De soort heeft een voorkeur voor spleetvormige holten zoals spouwmuren, maar verblijft ook tussen daklagen, achter betimmering, daklijsten of onder dakpannen.

Laatvlieger

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor (al laat de soort wel een dalende trend zien) en jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande groenelementen zoals bosranden, houtwallen en lanen. Kraamkolonies komen in Nederland voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich onder andere in de spouwmuur, ongebruikte dakruimten, achter en onder (dak)betimmering en onder daklijsten en dakpannen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen.

Rosse vleermuis

De rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Onder andere solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen en dieren in winterslaap gebruiken boomholten als onderkomen. De vlucht van de rosse vleermuis doet enigszins denken aan die van de gierzwaluw: hoog en snel. De afstand tussen dagrustplaats en jachtgebied wordt in de

regel in een snelle rechte vlucht afgelegd, op een hoogte van honderd meter of meer.

Verblijfplaats

Zowel in als in de directe omgeving van het plangebied zijn diverse gebouwen aanwezig die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. In het plangebied zijn drie gebouwen geschikt. Tijdens het onderzoek zijn in de te slopen gebouwen geen verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen. Tijdens de balts- en paarperiode zijn in het plangebied twee baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Waarnemingen van baltsende vleermuizen vormen een indicatie waar zich paarverblijven bevinden en vaak overwinteren vleermuizen ook op deze locaties. Actief baltsende vleermuizen die zouden wijzen op een baltsplaats of overwintering in de te slopen bebouwing zijn niet aangetroffen in het plangebied. Buiten het plangebied is nabij de Balksweg een actief baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen en nabij de Helhoesstraat een baltsende rosse vleermuis. De baltsende gewone dwergvleermuis heeft mogelijk in één van de huizen een balts- en/of winterverblijf. De rosse vleermuis was kort aanwezig en heeft dan waarschijnlijk ook geen binding met de aanwezige bomen als balts- of winterverblijf. Deze bomen blijven behouden.

In het plangebied zijn geen bomen aanwezig die dienst kunnen doen als verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten. De aanwezige bomen zijn te jong om holten en spleten te bevatten. Er zijn ook geen (aanwijzingen voor) verblijfplaatsen aangetroffen van boombewonende soorten.

Vliegroute en/of foerageergebied

In en rondom het plangebied zijn verschillende locaties aanwezig met groenstructuren. De aangetroffen soorten zijn in het plangebied in kleine aantallen jagend en passerend aangetroffen langs de aanwezige groenstructuren. Het plangebied maakt onderdeel uit van het leefgebied van de

aanwezige soorten, maar er zijn geen belangrijke vliegroutes en foerageergebieden vastgesteld.

Literatuur

Naast gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis zijn uit de literatuur waarnemingen bekend van de watervleermuis. Dit betroffen individuen foeragerend boven het Twentekanaal (*Eelerwoude, 2004 en 2006*). Tijdens het huidige onderzoek is de watervleermuis niet aangetroffen.

Effecten en ontheffing

Vleermuizen behoren tot de groep van strikt beschermde soorten (tabel 3 van de Flora- en faunawet). Dit betekent dat niet alleen hun verblijfplaatsen maar ook hun functionele leefgebied beschermd is (vliegroutes en belangrijke foerageergebieden). Het verjagen, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief de functionele leefomgeving) is verboden vanuit de Flora- en faunawet. De functionaliteit van de verblijfplaats(en) en de functionele leefomgeving van de aanwezige soort(en) dient te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Verblijfplaats

In de te slopen bebouwing zijn geen (vermoedelijke) verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. De mogelijk aanwezige verblijfplaats van gewone dwergvleermuis in de bebouwing nabij de Balksweg zal behouden blijven. Deze zal ook niet verstoord worden door de voorgenomen ontwikkelingen vanwege o.a. de afstand. Negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen worden daarom niet verwacht.

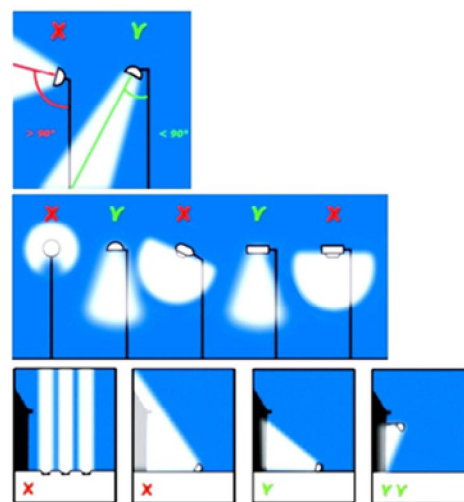
Vliegroute en foerageergebied

Het plangebied en de directe omgeving wordt door een klein aantal vleermuizen gebruikt als vliegroute en foerageergebied. Er zijn geen belangrijke vliegroutes of foerageergebieden vastgesteld. Negatieve effecten worden niet verwacht, omdat de functionele leefomgeving van vleermuizen behouden blijven. Daarnaast zijn in de omgeving genoeg alternatieven voorhanden (o.a. de groenstructuur en beek langs de Wethouder Kampstraat).

Verlichting

Een aantal nachttactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden en er zijn soorten die rond (boven) lantaarnpalen jagen. Op dit moment is in en rondom het plangebied weinig tot geen verlichting aanwezig en in de nieuwe situatie zal de verlichting mogelijk enigszins toenemen. Door de beperkte toename van verlichting wordt geen negatief effect verwacht op de aanwezige soorten. Wel wordt geadviseerd te allen tijde rekening te houden met verlichting, door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen. Dit kan o.a. door gerichte verlichting (met leds) aan te brengen (figuur 2). Gekozen kan worden voor de toepassing van vleermuisvriendelijke verlichting. Uit recent onderzoek is gebleken dat amberkleurige verlichting vleermuisvriendelijk is. Op de site van de Zoogdiervereniging Nederland (www.zoogdiervereniging.nl) is hierover meer informatie te vinden. Indien alsnog niet of nauwelijks verlichte landschapselementen (direct) verlicht worden, kunnen een ontheffing, aanvullende maatregelen of nader onderzoek noodzakelijk zijn.

Aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor vleermuizen niet noodzakelijk. Wel wordt geadviseerd rekening te houden met verlichting.

Figuur 2. Voorbeelden van verschillende type armaturen en plaatsingen om lichthinder te voorkomen.

5.2 Overige soorten

Naast het veldonderzoek van vleermuizen is tevens gelet op de aanwezigheid van steenmarter en andere (nachtactieve) beschermde soorten. In en in de directe omgeving van het plangebied zijn geen beschermde soorten, verblijfplaatsen of sporen waargenomen. Mogelijk dat het plangebied wel onderdeel uitmaakt van het foerageergebied van de steenmarter. De steenmarter beschikt echter over een zeer groot leefgebied (gemiddeld 75 ha.) en kan in een nacht grote afstanden afleggen (gemiddeld 5 km). Vanwege de grootte van het plangebied zal dit maar een klein onderdeel uitmaken van het leefgebied van de steenmarter. In de omgeving blijft genoeg foerageergebied voorhanden. Negatieve effecten zijn dan ook niet te verwachten op de steenmarter of andere te verwachten beschermde soorten.

Aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor overige beschermde soorten niet noodzakelijk.

6. CONCLUSIE

Uit het vleermuisonderzoek is naar voren gekomen dat het plangebied gebruikt wordt door een klein aantal vleermuizen. Er zijn drie soorten aangetroffen: gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Deze soorten zijn passerend en foeragerend aangetroffen. Er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen in de te slopen bebouwing. Met de sloop van de bebouwing worden geen negatieve effecten verwacht op vleermuizen. Wel wordt geadviseerd rekening te worden gehouden met verlichting door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van onverlichte gebiedsdelen te voorkomen.

Andere beschermde soorten en/of hun sporen, zoals steenmarter, zijn niet aangetroffen tijdens het onderzoek. Negatieve effecten zijn dan ook niet te verwachten.

De plannen kunnen doorgang hebben in het kader van de Flora- en faunawet; de ruimtelijke ontwikkelingen kunnen gerealiseerd worden.

LITERATUURLIJST

Bode, A.D., A.J. Dijkstra, B. Hoekstra, R. Hoeve & R. Zollinger, Bureau Natuurbalans/Limes Divergens, 1999. *De zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren*. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, & J.B.M. Thissen, 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. KNNV / Contactgroep Zoogdiereninventarisatie, Utrecht / Arnhem.

Dienst Regelingen, 2009. *Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet*.

Dienst Regelingen, 2009. *Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijk ingrepen*.

Dietz, C., O von Helversen & D. Nill, vertaling en bewerking: P.H.C. Lina, 2011. *Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Biologie • Kenmerken • Bedreigingen*. De Fontein| Tirion Uitgevers B.V., Utrecht.

Eelerwoude, 2004. *Flora en faunaonderzoek Kanaalzone, Gemeente Enschede*. Eelerwoude, Goor.

Eelerwoude, 2005. *Flora en faunaonderzoek Twentekanaal Onyxstraat, Gemeente Hengelo (Ov)*. Eelerwoude, Goor.

Eelerwoude, 2006. *Flora en faunaonderzoek Zuidelijke Havenweg, Hengelo (Ov)*. Eelerwoude, Goor.

Eelerwoude, 2011. *Quickscan Flora- en faunawet Kanaalzone, Hengelo*. Eelerwoude, Goor.

Hoekstra, B. et al., 2010. *Werkatlas Zoogdieren van Overijssel*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Koninklijke Vermande, 1999-2007. *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4*, SDU Uitgeverij, Den Haag.

Limpens, H. K., Mosterd & W. Bongers, 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004. *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging & Gegevensautoriteit Natuur 2011, 30 maart 2011. *Vleermuisprotocol 2011*.

BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregeling (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval

verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

- 1 Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
- 3 Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

- 5 Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

BIJLAGE 2: VERSPREIDINGSKAART VLEERMUIZEN

